

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО

ШВЕЦЬ ОЛЕНА АНАТОЛІЇВНА

УДК [377.44+37.036] :7.012

**ТВОРЧИЙ РОЗВИТОК ФАХІВЦЯ З ДИЗАЙНУ НА
ЗАСАДАХ КОМПЕТЕНТНОГО ПІДХОДУ У
ПРОЦЕСІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ**

13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Вінниця – 2012

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Львівському науково-практичному центрі професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України, м. Львів.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
Прусак Володимир Федорович,
Національний лісотехнічний університет України, кафедра дизайну, завідувач, м. Львів.

Офіційні опоненти: доктор філософських наук, професор
Рижова Ірина Станіславівна,
Запорізький національний технічний університет,
кафедра дизайну, професор, м. Запоріжжя;

кандидат педагогічних наук, доцент
Шаргун Тетяна Олексіївна,
Дніпропетровський національний університет
залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна,
Львівська філія, кафедра гуманітарної та
соціально-економічної підготовки, доцент, м. Львів.

Захист відбудеться 14 лютого 2012 р. о 15 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 05.053.01 у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського за адресою: 21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32, корпус 2, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, за адресою: 21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32.

Автореферат розіслано 13 січня 2012 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

А.М.Коломієць

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Проблема розвитку та вдосконалення професійної підготовки фахівців із дизайну є важливим напрямом теорії і методики професійної освіти. Комплексна за своєю природою, дизайнерська діяльність пов'язана з мистецтвом, інженерією, психологією, естетикою, праксеологією й іншими галузями. Дизайнер водночас має володіти елементами знань та вмінь таких суміжних спеціальностей: художник, архітектор, конструктор, технолог, декоратор тощо. Актуальність і доцільність теоретичного обґрунтування та практичної організації перепідготовки й підвищення кваліфікації фахівців із дизайну ґрунтується на положеннях Законів України „Про освіту”, „Про вищу освіту”, Національної доктрини розвитку освіти.

Професійна діяльність фахівців із дизайну спрямована на розробку функціонально корисних, зручних, технологічних, економічно раціональних, естетично досконалих виробів. У розвитку професійних якостей дизайнерів доцільно враховувати наявність низки видів сучасної дизайнерської творчості (промисловий дизайн, дизайн меблів, дизайн інтер'єру, графічний дизайн, дизайн архітектурного середовища, дизайн одягу, мультимедіа дизайн та ін.). Унаслідок багатоплановості дизайну, фахівці цієї галузі мають різну базову освіту, зокрема мистецьку, технічну, технологічну тощо. Викликана цим неоднозначність вимог як до предметів дизайнерської творчості, так і до дизайнерів як фахівців, зумовила нерівнозначність вимог до їхніх здібностей, можливостей та якості навчання.

Становлення та творчий розвиток фахівців суттєво залежить від сформованості їхньої професійної компетентності, що нині трактується як сукупність знань, умінь, цінностей та мотивів професійної діяльності, а також як здатність до розвитку творчого потенціалу. Професійна компетентність передбачає формування самостійності, відповідальності, здатності до інноваційної діяльності, постійне підвищення кваліфікації, пошук можливостей найбільш повної самореалізації в професії.

Вивчення суспільних вимог до фахівців з дизайну та рівня їхньої професійної компетентності на конкретно-історичному етапі, виявило низку суперечностей, а саме: між інноваційними процесами в сучасному дизайні та можливостями формування і творчого розвитку дизайнера в продовж професійної діяльності; соціальними потребами високого рівня професійного творчого потенціалу дизайнера та реальними можливостями його самореалізації; необхідністю в підвищенні кваліфікації творчої особистості до потреб сучасності та неможливістю реалізації через відсутність відповідного рівня закладів післядипломної освіти.

Аналіз психологічної, педагогічної та спеціальної літератури показує, що методологічно важливими для нашого дослідження є наукові праці щодо професійної підготовки фахівців (Р. Гуревич, О. Джеджула, М. Кадемія, І. Козловська, М. Козяр, В. Кремень, А. Мойсеюк, Н. Ничкало, М. Сметанський, Г. Тарасенко, В. Шахов, О. Шестопалюк, та ін.). Формування і становлення *професійної компетентності фахівця* висвітлено в низці наукових праць (Н. Бібік, Е. Зеєр, М. Кравцов, В. Клочко, В. Козаков, А. Коломієць, О. Овчарук, В. Олійник, К. Осадча, В. Петрук, В. Пікельна, М. Поташник, В. Свистун,

Ю. Татур, Л. Усеїнова, Л. Хоружа, А. Хуторський, Л. Чернікова, В. Шадріков, Т. Шаргун, Л. Шевчук, та ін.). Проблемам *післядипломної освіти та освіти дорослих* присвячені роботи В. Бондаря, Л. Грибової, Б. Д'яченка, І. Жерносека, С. Зміїва, М. Красовицького, Ю. Кулюткіна, В. Олійника, Н. Протасової, та ін. Питання *творчості та творчого розвитку особистості* розглядаються в дослідженнях Т. Алексеєнко, В. Андреева, Л. Барановської, М. Бердяєва, Д. Богоявленської, Д. Бондарева, Б. Бриліна, В. Гладкова, В. Горбунова, В. Моляко, Я. Понмарьова, С. Сисоєвої, В. Яковлєва та ін. У науковій літературі висвітлено різноманітні аспекти *сутності дизайну, підготовки і професійної діяльності дизайнера* (С. Алексєєва, Є. Антонович, В. Аронов, О. Боднар, О. Бойчук, Н. Воронів, О. Гінсаретський, І. Голомшток, В. Глазичев, В. Даниленко, Т. Єременко, А. Іконніков, Т. Козак, В. Косів, Є. Лазарев, Ю. Легенький, Т. Мала, Т. Матвєєва, С. Мигаль, В. Прусак, В. Радкевич, В. Рунге, І. Риждова, В. Сеньковський, В. Сидоренко, О. Трошкін, О. Фурса, А. Чебикін, Н. Шишліна та ін.).

Незважаючи на безумовну значущість проведених досліджень, проблема творчого розвитку фахівця з дизайну на основі компетентнісного підходу в умовах підвищення кваліфікації ще не була об'єктом цілісного педагогічного дослідження, що й зумовило вибір теми – **„Творчий розвиток фахівця з дизайну на засадах компетентнісного підходу у процесі підвищення кваліфікації”**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в контексті тематичного плану науково-дослідних робіт Львівського науково-практичного центру професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України „Теоретико-методичні засади науково-методичного забезпечення якісної підготовки кваліфікованих робітників в умовах регіоналізації професійно-технічної освіти” (РК 0107U000136) та плану науково-дослідної роботи кафедри дизайну Національного лісотехнічного університету України „Формування регіонального соціокультурного середовища, обґрунтування ступеневої дизайн-освіти, розробки теоретичних і практичних основ дизайну меблів” (протокол № 12 від 31.05.2000 р.).

Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради Львівського науково-практичного центру професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України (протокол № 7 від 16.09.2009 р.), узгоджено Міжвідомчою радою з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 8 від 22.12.2009 р.).

Об'єкт дослідження – професійна підготовка фахівців із дизайну.

Предмет дослідження – організаційно-педагогічні умови творчого розвитку фахівця з дизайну під час підвищення кваліфікації на основі компетентнісного підходу.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність упровадження організаційно-педагогічних умов творчого розвитку фахівця з дизайну в процесі професійної діяльності на основі компетентнісного підходу.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що професійна діяльність фахівця з дизайну буде більш ефективною за дотримання таких організаційно-педагогічних умов: урахування загальних особливостей творчої

діяльності дизайнера та його індивідуального професійного досвіду; використання компетентнісного підходу як засобу оптимізації творчих можливостей та потреб фахівців із дизайну під час підвищення кваліфікації; єдність творчої самореалізації, саморозвитку та самовдосконалення у спеціально створених центрах підвищення кваліфікації дизайнерів.

Відповідно до предмета, мети і гіпотези сформульовані такі **завдання** дослідження:

1) проаналізувати сучасний стан проблеми творчого розвитку фахівця з дизайну в процесі професійної діяльності, обґрунтувати загальнопедагогічні підходи до творчого розвитку фахівця з дизайну;

2) визначити організаційно-педагогічні умови творчого розвитку фахівця з дизайну у процесі професійної діяльності на основі компетентнісного підходу;

3) обґрунтувати та розробити модель творчого розвитку фахівця з дизайну та визначити показники, критерії та рівні творчого розвитку дизайнера у процесі підвищення кваліфікації;

4) розробити методику творчого розвитку фахівця з дизайну та експериментально перевірити ефективність її впровадження в практику системи підвищення кваліфікації дизайнерів.

Методологічну основу дослідження становлять фундаментальні положення теорії пізнання про єдність свідомості та діяльності; положення про роль діяльності людини у процесі формування особистості; положення загальної теорії педагогічних систем і цілісного підходу до професійної підготовки фахівця; загальні положення філософських і психологічних теорій про вплив характеру й змісту діяльності на професійний розвиток фахівця; положення сучасної науки про творчий розвиток особистості; теоретичні розробки з проблеми професійної компетентності; основні положення теорії моделювання творчої діяльності, а також принципи цілісного дослідження педагогічних процесів і комплексного використання методів дослідження.

Теоретичною основою дисертаційного дослідження є положення і висновки, що стосуються: теоретичних засад професійного навчання фахівців (С. Батишев, А. Беляєва, Г. Васянович, С. Гончаренко, Р. Гуревич, І. Зязюн, Н. Ничкало, Л. Романишина, В. Сидоренко та ін.); формування особистості в процесі активної творчої діяльності (Б. Ананьєв, О. Асмолов, Л. Виготський, О. Леонтьєв, В. Петровський, В. Рибалка, С. Рубінштейн); ролі мистецтва в художньому розвитку майбутнього фахівця з дизайну (О. Бойчук, Ю. Легенький та ін.). В основу дослідження були покладені ключові положення концепції професійної освіти (Б. Гершунський, Н. Ничкало), професійно-художньої освіти (В. Радкевич); психології художньої творчості та художнього пізнання (Л. Виготський, Б. Теплов та ін.), особистісно орієнтованого професійного навчання (І. Зимняя, В. Рибалка, І. Якиманська та ін.), з індивідуалізації та диференціації професійного навчання (П. Сікорський, В. Давидов та ін.).

Нормативна база дослідження. В процесі дослідження використано основні положення щодо розвитку освіти в Україні, які викладені в Конституції України, у Законах України „Про освіту”, „Про вищу освіту”, у Національній

доктрині розвитку освіти в Україні та постанові Кабінету Міністрів України „Про першочергові заходи щодо розвитку національної системи дизайну та ергономіки і впровадження їх досягнень у промисловому комплексі, об'єктах житлової, виробничої і соціально-культурної сфер”.

Для розв'язання поставлених завдань використано комплекс взаємопов'язаних теоретичних та емпіричних **методів дослідження: теоретичні** – аналіз психологічної та педагогічної літератури з теми дослідження для з'ясування стану дослідженості проблеми в педагогічній науці; порівняльний аналіз для виявлення й зіставлення різних поглядів на проблему; методи узагальнення, аналогії, моделювання для обґрунтування організаційно-педагогічних умов і методик творчого розвитку фахівця з дизайну під час підвищення кваліфікації; **емпіричні** – педагогічне спостереження, опитування, анкетування, тестування, інтерв'ювання для з'ясування стану проблеми на практиці. Педагогічний експеримент, вимірювання й методи математичної статистики спрямовувалися на визначення якості знань і рівня вмінь фахівців-дизайнерів, забезпечення вірогідності результатів експерименту.

Експериментальна база: навчальна база кафедри дизайну Національного лісотехнічного університету України, кафедри образотворчого, декоративно-прикладного мистецтва, дизайну та методів їх викладання Інституту мистецтв Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, ТЗОВ „Спільне підприємство „СІГМА”.

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження полягають у тому, що: *вперше* теоретично обґрунтовано і перевірено на практиці організаційно-педагогічні умови творчого розвитку фахівця з дизайну у процесі підвищення кваліфікації на основі компетентнісного підходу (урахування загальних особливостей творчої діяльності та індивідуального професійного досвіду; використання компетентнісного підходу як засобу оптимізації творчих можливостей і потреб фахівця під час підвищення кваліфікації; єдність творчої самореалізації, саморозвитку та самовдосконалення у спеціально створених центрах підвищення кваліфікації); *уточнено* компоненти творчого розвитку дизайнера (мотиваційний, змістовий, діяльнісний, аксіологічний) та *розроблено* критерії й рівні творчого розвитку дизайнера; *конкретизовано* загальнопедагогічні підходи до творчого розвитку фахівця з дизайну (креативний, андрагогічний, компетентнісний, особистісно орієнтований); *подальшого розвитку набули* поняття „творчий розвиток фахівця з дизайну” на основі розробленої багатокомпонентної структури та положення щодо підвищення професійної компетентності фахівця з дизайну.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що розроблено і впроваджено методику творчого розвитку дизайнера на основі компетентнісного підходу під час підвищення кваліфікації; обґрунтовано доцільність та створено центр і в його структурі курси підвищення кваліфікації дизайнерів; розроблено авторський курс „Інноваційні тенденції сучасного дизайну” та тренінг „Творча діяльність у дизайні”, а також відповідне навчально-методичне забезпечення та рекомендації щодо творчого розвитку фахівця з дизайну в процесі підвищення кваліфікації.

Результати дослідження можуть бути **використані** в навчальному процесі, під час розробки методичних матеріалів, для підвищення кваліфікації фахівців з дизайну і проведення науково-педагогічних досліджень, також за потреби укладання установчих документів для створення центрів (курсів) підвищення кваліфікації.

Наукові положення, навчально-методичні матеріали **впроваджено** в навчальний процес Національного лісотехнічного університету України (довідка № 01-209 від 14.03.2011 р.), Інституту мистецтв Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка № 289-33/03 від 21.03.2011 р.), також дослідження проводилось у співпраці з ТзОВ „Спільне підприємство „СІГМА” (довідка № 43 від 23.03.2011 р.), Українською асоціацією гештальт-терапії (довідка-відгук № 473 від 24.03.2011 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати роботи обговорено на 14 науково-теоретичних, науково-практичних, науково-методичних і науково-технічних конференціях, у тому числі *міжнародних*: „Шляхи розвитку духовності та професійної освіти в умовах глобалізації ринку освітніх послуг” (Вінниця, 2007), „Професійна освіта і сучасний ринок праці: методологія, теорія, практика” (Львів, 2007), „Проблеми професійного становлення молоді на основі духовно-моральних цінностей” (Вінниця, 2008), „Духовно-моральне виховання і професіоналізм особистості в сучасних умовах” (Вінниця, 2009, 2010); у *всукраїнських*: „Проблеми становлення сучасних концепцій освіти і виховання: філософія, психологія, педагогіка, лінгвістика, історія, економіка, комп’ютерні науки, правознавство, туризм” (Львів, 2008), „Сучасні освітні технології у професійній підготовці майбутніх фахівців” (Львів, 2008, 2009), „Потенціал людини: духовний, психічний і творчий вимір” (Львів, 2010), „Дидактичні умови загальноосвітньої підготовки учнів професійно-технічних навчальних закладів” (Львів, 2010), „Полікультурне виховання молоді в умовах інтеграції освітньо-виховного процесу” (Ужгород-Львів, 2010), „Ціннісні орієнтації фахівця у контексті професійної підготовки: міждисциплінарний аспект” (Львів-Ужгород, 2011), а також на наукових конференціях, засіданнях кафедри дизайну, методичних семінарах факультету довузівської підготовки і післядипломної освіти Національного лісотехнічного університету України, засіданнях відділу науково-практичної підготовки, наукових семінарах та вчених радах Львівського науково-практичного центру професійно-технічної освіти АПН України.

Основні результати дослідження **опубліковано** у 18 наукових і навчально-методичних працях (16 одноосібних), з яких: 6 статей – у наукових фахових виданнях, 3 статті в інших виданнях, 9 брошур – навчально-методичних рекомендацій та методичних матеріалів. Загальний обсяг особистого внеску – 15,03 авт. арк.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел із 255 найменувань (із них 12 – іноземними мовами), 21 додаток на 101 сторінці. Повний обсяг дослідження – 305 сторінок, основна частина – 175 сторінок. Робота містить 16 рисунків і таблиць на 12 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано вибір теми, її актуальність, мету, гіпотезу, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження, наукову новизну, теоретичне та практичне значення, подані відомості про апробацію та впровадження результатів роботи.

У першому розділі „**Теоретичні основи творчого розвитку фахівця з дизайну під час підвищення кваліфікації**” проведено аналіз ключових понять дослідження та визначено загальнопедагогічні підходи до творчого розвитку фахівця з дизайну.

Аналіз джерельної бази з питань дослідження показав, що проблема розвитку творчості фахівців посідає значне місце у філософських, загальнонаукових, педагогічних і спеціальних дослідженнях. Розвиток творчості фахівців у процесі професійної діяльності, зокрема в системі підвищення кваліфікації, був предметом дослідження лише окремих науковців. Питання підвищення кваліфікації фахівців у галузі дизайну в контексті компетентнісного підходу практично не вивчалось. Наукові розробки щодо розвитку творчості дизайнерів стосуються загалом їхньої підготовки в навчальних закладах і торкаються суто наукознавчого чи мистецького, а не педагогічного аспекту проблеми. Підвищення кваліфікації дизайнера та його творчий розвиток, насамперед, залежить від рівня сформованості його професійної компетентності, що є не тільки сукупністю знань, умінь і навичок, а також здатністю до активізації творчого потенціалу, креативності.

У дисертації обґрунтовано доцільність таких *загальнопедагогічних підходів до творчого розвитку фахівців з дизайну на основі компетентнісного підходу у процесі підвищення кваліфікації*: креативний, андрагогічний та особистісно орієнтований. Їх вибір зумовлений як ключовими поняттями нашого дослідження, так і авторським підходом до творчого розвитку фахівця з дизайну. Специфіка дизайнерської діяльності вимагає застосування креативного підходу до підготовки та перепідготовки фахівців, необхідними є індивідуальний підхід до кожного слухача, виявлення його творчих запитів та прогнозування професійних можливостей. Аналіз дизайнерської діяльності показує, що її предметом є цілісне структурування, а метою – цілісно-структурований об'єкт, найважливішими складовими – аналітичний (пізнавальний), конструкторський (перетворювальний) і художній аспекти.

Під поняттям „компетентнісний підхід” розуміємо спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток ключових (базових) і предметних компетентностей особистості. Результатом такого процесу буде формування загальної компетентності фахівця. Компетентнісний підхід в освіті пов'язуємо з особистісно орієнтованим і діяльнісним підходами до навчання, оскільки стосується особистості слухача й може бути реалізованим і перевіреном тільки у процесі виконання конкретним слухачем певного комплексу дій. Суть освітнього процесу в умовах компетентнісного підходу – створення ситуацій і підтримка дій, які можуть привести до формування тієї або іншої компетенції.

Андрагогічний підхід забезпечує цілеспрямований професійний розвиток особистості різними засобами освіти впродовж усього її життя. Сутність цього підходу полягає в таких принципових положеннях: провідна роль у власній

освіті належить самому фахівцеві; навчання має базуватися на індивідуальних особливостях слухача, відповідати його індивідуальним освітнім потребам і стимулювати їхнє зростання; у процесі навчання необхідно використовувати творчий потенціал особистості, її природне прагнення до саморозвитку, самовдосконалення, активізувати суб'єктивну сферу фахівця; навчальний процес відбувається у спільній діяльності тих, хто навчає, з тими, хто навчається.

Серед багатьох умов професійного розвитку особистості найважливішими вважаємо: схильність і здібність до відповідного виду діяльності, що зумовлюють ефективне професійне навчання, задоволення від обраної професії; мотивацію, яка забезпечить успіх у навчанні та виконанні фахової діяльності; спілкування з оточуючими, що сприяє тісним контактам і співпраці; ціннісні орієнтації в особистому житті і професійній сфері. Отже, використання особистісно орієнтованого підходу є необхідним у розвитку дизайнера, його творчої індивідуальності.

У другому розділі – **„Організаційно-педагогічні умови та модель творчого розвитку дизайнера під час підвищення кваліфікації”** – теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови творчого розвитку дизайнера, представлена модель його творчого розвитку, визначено принципи її побудови, компоненти, критерії, показники та рівні творчого розвитку дизайнера під час підвищення кваліфікації.

Серед пріоритетних складових професіоналізму дизайнера розглядаємо: професійну необхідність; професійну придатність; професійну компетентність; професійний успіх. Основними критеріями професійної компетентності особистості вважаємо такі: професійне самовизначення (професійна спрямованість, готовність до професійної діяльності, здатність до самооцінки); професійну активність (професійна самореалізація і свідомість, мотивація професійної діяльності, організаторські здібності); відповідальність (дотримання норм поведінки, розвиток ділових якостей, стійкість соціально-моральних орієнтацій).

Дослідженням встановлено, що *організаційно-педагогічними умовами* творчого розвитку фахівця з дизайну у процесі підвищення кваліфікації слугують:

- урахування загальних особливостей творчої діяльності дизайнера та індивідуального професійного досвіду;
- використання компетентнісного підходу як засобу оптимізації творчих можливостей і потреб фахівців з дизайну під час підвищення кваліфікації;
- єдність творчої самореалізації, саморозвитку та самоудосконалення у спеціально створених центрах підвищення кваліфікації дизайнерів.

Робота дизайнерів має свої, притаманні лише їй специфічні особливості, врахування яких повинне відповідати потребам і смакам споживачів дизайн-продукції. Науковий аналіз дизайну як виду художньої творчості засвідчив, що на відміну від інженерного проектування дизайнерська діяльність враховує максимальну кількість вимог до об'єкта, поєднує утилітарне призначення речей, технологічні можливості виробництва, суспільно зумовлені вимоги споживача. Серед основних видів дизайнерської діяльності виділяємо творчу, виробничо-технічну, проектно-художню, а також організаційно-творчу, управлінську та науково-методичну функцію відповідно до здобутої спеціалізації.

Доведено, що повноцінно творчість дизайнера реалізується за цілісною схемою, коли тісно співпрацюють замовник, автор дизайн-об'єкту, автор-виконавець певних елементів дизайн об'єкту (дизайнер меблів, освітлення, декоратор тощо). Окрім того, разом з ними працюють фахівці суміжних професій, які є консультантами для замовника і співавторами проекту дизайн-об'єкту.

Показано, що в процесі підвищення кваліфікації фахівців із дизайну доцільно максимально використовувати їхній власний творчий досвід та ініціативу. Це особливо важливо тому, що саме дизайн як синтетична галузь діяльності передбачає різномірну базову підготовку і взаємозбагачення професійного досвіду фахівців різними підходами (мистецьким, інженерним, маркетинговим тощо). Підвищення кваліфікації дизайнерів не лише покращує професійний рівень, а й сприяє становленню та розвитку сутності дизайнерської діяльності, уточненню і науковому тлумаченню самого терміна „фахівець з дизайну”.

Підвищення кваліфікації на основі компетентнісного підходу реалізує низку загальних і спеціальних функцій: адаптацію до швидких змін у промисловості та ринку праці; диференціацію навчання; добір змісту навчання; доступ до необхідної інформації; забезпечення балансу власної компетентності та сучасних вимог до професії; виконання новітніх вимог культури діяльності; компенсування недоліків попередніх рівнів освіти; мотивація та стимулювання творчості; оволодіння новими методами, способами дій; опираючись на знання й досвід слухачів; перекваліфікація фахівців суміжних спеціальностей; поєднання індивідуальної та колективної діяльності.

Виявлено необхідність диференціації слухачів у системі підвищення кваліфікації з урахуванням місця праці: працівник промислового дизайну, виробничої фірми, торгівельної фірми, викладач дизайну. В професійній діяльності дизайнера підвищення кваліфікації суттєво залежить від його базової освіти. Дослідження показує, що нині все ще незначна частка фахівців має спеціальну освіту, дизайнерами стають архітектори, технологи, художники, які іноді поверхнево, або однобоко розуміють завдання дизайну. Інтегральна сутність професійної діяльності дизайнера вимагає поєднання елементів багатьох спеціалізацій, що є одним із провідних завдань закладів підвищення кваліфікації.

З метою розробки моделі творчого розвитку фахівця з дизайну в процесі підвищення кваліфікації у дисертації визначено *загальні принципи побудови*, що базуються на основних андрагогічних принципах у теорії навчання дорослих, зокрема: актуалізації результатів навчання; елективності, індивідуалізації, контекстності, системності навчання; опори на досвід слухача; пріоритету самостійного навчання тощо. Блок *спеціальних принципів* використано для врахування специфіки підвищення кваліфікації дизайнерів на основі компетентнісного підходу в контексті розвитку творчої особистості, серед яких виділено: єдність емоційно-чуттєвого та раціонального у створенні дизайнерського виробу; єдність теорії та практики в творчій діяльності дизайнера; наступність й органічну єдність вищої та післядипломної освіти дизайнера.

Розроблена модель творчого розвитку фахівця з дизайну під час підвищення кваліфікації враховує такі *вимоги компетентнісного підходу*: акцентування ролі принципу творчості фахівця з дизайну; забезпечення реалізації компетентнісного

підходу до творчого розвитку дизайнера; інтегративний підхід до побудови моделі; неперервність творчого розвитку дизайнера; опертя на професійний досвід і взаємообмін досвідом; прогностичний характер підвищення кваліфікації фахівця; урахування творчого рівня та потреб слухача.

Структурно модель представляє всі ключові елементи творчого розвитку фахівця з дизайну на основі компетентнісного підходу під час підвищення кваліфікації, а саме: загальнопедагогічні підходи до творчого розвитку, спеціальні теоретичні та практичні курси для слухачів, курси підвищення кваліфікації, компоненти творчого розвитку фахівця тощо. Модель творчого розвитку дизайнера під час підвищення кваліфікації регламентується визначеними в дослідженні вимогами і побудована на основі андрагогічних принципів навчання дорослих з урахуванням єдності емоційно-чуттєвого та раціонального у створенні дизайнерського виробу, єдності теорії та практики у творчій діяльності дизайнера, наступності й органічної єдності вищої та післядипломної освіти (рис.1).

Основними компонентами творчого розвитку фахівця з дизайну в процесі підвищення кваліфікації обрано: *мотиваційний, змістовий, діяльнісний, аксіологічний*. *Мотиваційний компонент* є тією основою, навколо якої формуються основні ознаки і риси особистості дизайнера як фахівця. Цей компонент виконує регулятивну й орієнтаційну функції. *Змістовий компонент* забезпечує слухачів науковими знаннями про мистецтво, художню творчість, взаємозв'язок і вплив між ними, інноваційні тенденції в дизайні та містить блок практичних знань. Функції змістового компоненту виражаються в системному оволодінні дизайнером теоретичними знаннями з основ дизайну, ринкової діяльності, самовираженні у творчій діяльності. Результатом реалізації змістового компоненту є: орієнтація в теоретичних питаннях дизайну, загалом творчості; формування уявлень про творчість як соціальне явище; опанування знаннями про творчий розвиток та саморозвиток особистості. *Діяльнісний компонент* творчого розвитку дизайнера на основі компетентнісного підходу виявляється умінням визначити найголовніші прийоми і способи професійної діяльності, через оволодіння її методами й інноваціями. Результатом реалізації діяльнісного компоненту є те, що актуалізуються професійні уміння дизайнера в творчому контексті; виявляється асоціативність, інтуїція, здатність до алегорій, високий рівень творчої уяви та емоційно-позитивне ставлення до мистецтва й включення його у професійну діяльність; стійкий інтерес до дизайнерської творчої діяльності, упевненість у власних можливостях, прагнення до самовираження, самореалізації, особистісний саморозвиток, прагнення до творчих досягнень; активність у художньо-мистецькій і дизайнерській діяльності в поєднанні з ініціативністю, самостійністю, творчою імпровізацією тощо. *Аксіологічний компонент* є основою творчої особистості, оскільки те, ким постає дизайнер як людина та неповторна особистість, виразник суспільних ідеалів визначає значення його творчості, також цей компонент відображає схильність до незалежності і пошани думки інших, орієнтування в сфері духовних цінностей і в навколишньому світі. В найзагальнішому вигляді він є основою творчої особистості, відображає її неповторність, цінності, ідеали. Результатом реалізації аксіологічного компоненту є: орієнтація слухачів на загальнолюдські

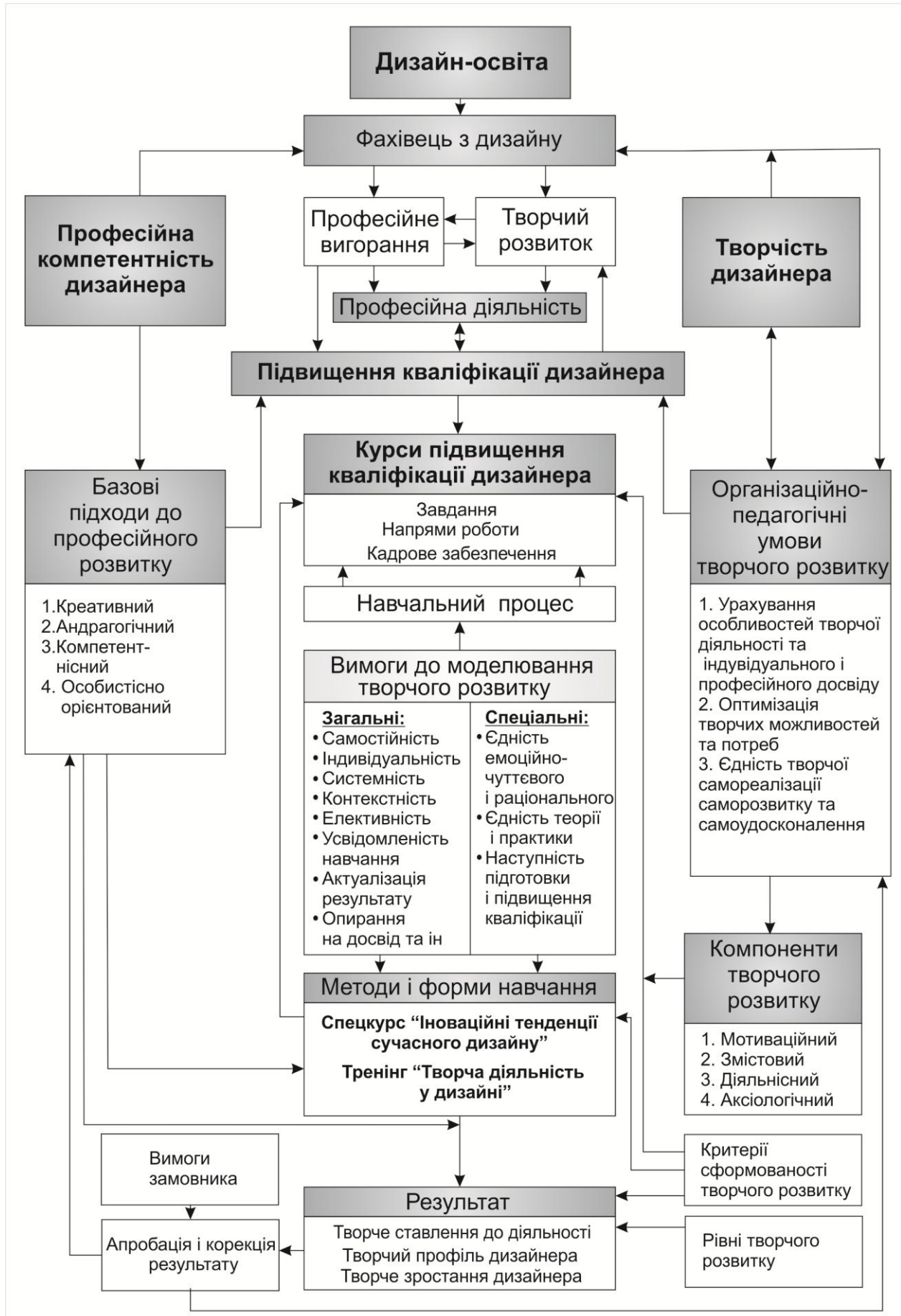

Рис. 1. Модель творчого розвитку фахівця з дизайну в процесі підвищення кваліфікації

духовні цінності та їхнє сприйняття на особистісному рівні; усвідомлення цінностей іншої людини, необхідності виявлення і розвитку всіх сутнісних сил, необхідності спонукання до самовиховання тощо.

Важливим етапом дослідження творчого розвитку фахівця в процесі підвищення кваліфікації є *діагностика та виявлення творчих потреб особистості*. Загалом, це здійснюється на основі емпіричних даних, що відображають прояви показників творчих здібностей, одержаних шляхом спостережень за професійною діяльністю фахівців, результатів виконаних проектів, аналізу продуктів творчої діяльності тощо. Це дає можливість коригувати та прогнозувати творчий професійний розвиток на основі виявлення рівня підготовки, діапазону інтересів і здібностей слухачів курсів.

Критеріями сформованості творчого розвитку фахівця з дизайну на основі компетентнісного підходу в процесі підвищення кваліфікації були обрані загальні критерії творчого ставлення до професійної діяльності та творчого зростання, які доповнювалися такими конкретними критеріями: емоційна активність; оволодіння знаннями, вміннями та навичками, необхідними й достатніми для професійної діяльності; ініціативність; творчий інтерес; подолання інерції мислення; мотивація; оригінальність; перенесення творчого вміння в нові ситуації; самостійність; розвиток уяви тощо.

Визначено якісні показники рівнів творчого розвитку фахівця з дизайну на основі компетентнісного підходу в процесі підвищення кваліфікації, а саме: вміння генерувати ідеї, оригінальні підходи до розв'язання творчого завдання; знаходження способів досягнення інтуїтивно побаченого образу; конкретизація змісту ескізного пошуку; уміння стимулювати та контролювати себе у процесі створення продукту творчості; інтегрування складових частин змісту творчого завдання; вміння обирати методи та засоби творчої роботи відповідно до поставлених цілей і залежно від власних індивідуально-типологічних особливостей.

У третьому розділі – **„Методика творчого розвитку дизайнера під час підвищення кваліфікації та експериментальна перевірка її ефективності на практиці”** – визначено зміст, форми та методи творчого розвитку дизайнера під час підвищення кваліфікації, висвітлено зміст підготовки, обґрунтовано створення спеціальних центрів (курсів) підвищення кваліфікації дизайнерів, описано авторський курс „Інноваційні тенденції сучасного дизайну” та тренінг „Творча діяльність у дизайні”, а також викладені результати педагогічного експерименту.

Одним із перспективних шляхів вирішення проблеми поєднання загально-теоретичних, загально художніх, професійно орієнтованих, інженерно-технічних, організаційно-технічних та технологічних дизайнерських знань, вважаємо створення центрів підвищення кваліфікації дизайнерів (у першу чергу, на базі вищих навчальних закладів), провідною діяльністю яких є організація, координація та методична підтримка всієї системи підвищення кваліфікації дизайнерів – складової загальної системи безперервної освіти особистості. Основним завданням курсів у складі центрів підвищення кваліфікації є інтеграція технічних, мистецтвознавчих та інших галузевих аспектів фахового навчання в підготовку власне дизайнерську, що має чітку структуру та спрямована на формування професійних знань і вмінь дизайнера

для вирішення конкретних виробничих проблем. Курси виконують важливі функції щодо моніторингу та взаємного обміну досвідом у підвищенні кваліфікації та перепідготовці дизайнерів. Координація такої діяльності сприяє утворенню творчих груп дизайнерів і виконанню спільних проектів, передбачає надання консультативної допомоги фахівцям і проведення дизайн-освітніх заходів, конкурсів тощо. Основними напрямками діяльності курсів підвищення кваліфікації дизайнерів є: виконання творчих проектів; дизайн-моніторинг спостереження за змінами в напрямках дизайну; консультування фахівців із дизайну; організація конференцій, семінарів з проблем дизайну та дизайн-освіти; коригування та доповнення професійної освіти; ознайомлення з інноваційними тенденціями в дизайні; перепідготовка фахівців із дизайну.

У зміст підвищення кваліфікації розроблено й упроваджено спеціальний курс „Інноваційні тенденції сучасного дизайну”, який за експериментальною програмою був провідним у системі підготовки слухачів. У центрі уваги процесу навчання дизайнерів є питання посилення творчої спрямованості у професійній діяльності. Інтеграційний за своїм змістом, курс покликаний на якісно новому, особистісно орієнтованому рівні забезпечити формування у слухачів творчої мотивації, спрямованої на створення гармонійного предметного середовища, підвищення якості промислової продукції. На основі курсу розроблено та впроваджено тренінг „Творча діяльність у дизайні”. Під час дослідження було підготовлено комплекс практичних завдань (аналітично-дослідницького та проектно-графічного характеру), які виконували слухачі.

У процесі дослідження визначено форми (робота у складі творчих груп; проведення тренувальних, організаційно-діяльнісних ігор і тренінгів, творча самостійна робота слухачів; захист проектів та ін.) та методи (творча спрямованість навчальної діяльності; активізація творчого розвитку слухачів; імітаційне моделювання, розв’язання професійних завдань, аналіз ситуацій та ін.) навчання в системі підвищення кваліфікації.

Метою педагогічного експерименту було встановлення залежності між рівнями творчого розвитку фахівця з дизайну та певними загальнопедагогічними та організаційно-педагогічними умовами, що забезпечують їх формування, а також перевірка ефективності розробленої моделі творчого розвитку. Часові межі експерименту – 2006-2011 роки. У проведенні дослідження упродовж 6 років взяли участь 408 осіб, які працюють в сфері дизайну і необов’язково мають спеціальну освіту. Серед них проводилось анкетування з метою виявити фактичний стан проблеми необхідності підвищення кваліфікації. За вивченням результатів анкетування було відібрано 90 фахівців, з них після співбесіди та повторного анкетування прийняли на курси підвищення кваліфікації 45 слухачів (9 груп по 5 осіб). Також у дослідженні брали участь 10 викладачів-тренерів та 10 експертів.

Для забезпечення високої надійності результатів експертної оцінки використовувався „дельфійський метод” з кількома турами опитування, який базується на виявленні узгодженої оцінки експертної групи після неодноразового анонімного опитування і повідомлення фахівцям результатів попереднього туру.

Структура педагогічного експерименту

Констатувальний етап	
Робота експертів	Оцінка розроблених засобів розвитку творчості фахівців з дизайну
Вхідне тестування	Визначення рівня прояву творчості шляхом анкетування і виконання вступних випробувань з рисунку та композиції
Аналіз вхідного тестування	Виявлення наявних проблем і потреб слухача, визначення індивідуального плану навчання
Формувальний етап	
Навчання	Навчання за обраним напрямом
Проміжне тестування	Виконання творчого міні-завдання (залежно від профілю дизайнера) у межах навчального процесу
Аналіз проміжного тестування	Коригування індивідуального плану
Контрольний етап	
Вихідне тестування	Визначення рівня прояву творчості шляхом анкетування і виконання творчого завдання
Аналіз вихідного тестування	Підтвердження або спростування гіпотези дослідження на підставі одержаних статистичних розрахунків

Специфіка дослідження полягала в тому, що слухачі не були поділені на експериментальну та контрольну групи, а працювали за єдиною навчальною програмою. Оскільки результати експерименту не могли бути визначені шляхом порівняння показників експериментальної та контрольної груп, було визначено рівень творчості кожного слухача до початку експерименту та після його завершення, а на основі порівняльних даних усіх слухачів здійснено перевірку вірогідності одержаних результатів за допомогою критерію згоди.

Кількісно рівень сформованості творчої особистості слухача визначався коефіцієнтом розвитку творчих можливостей. Усього нами досліджувалися чотири показники: індекси оригінальності, унікальності, самооцінка творчого розвитку, експертна оцінка творчих робіт слухачів.

Вихідне тестування, проведене наприкінці експерименту, показало, що перерозподіл слухачів за рівнем розвитку творчих можливостей зазнав істотних змін порівняно з вхідним тестуванням, суттєво підвищився відсоток найвищого (новаторського) типу творчості слухача (різниця становить 20 %).

Проведений комплексний аналіз результатів дослідження дає підстави стверджувати, що запропоновані організаційно-педагогічні умови творчого розвитку дизайнера на основі компетентнісного підходу, а також зміст і методика підвищення кваліфікації фахівця з дизайну є актуальними, інноваційними та доцільними. Отже, вихідна методологія є правильною, мета досягнута, поставлені завдання розв'язані, гіпотеза підтверджена. Результати дисертаційного дослідження дали можливість сформулювати такі висновки.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз джерельної бази дослідження показав, що проблема розвитку творчості фахівців займає значне місце в загальнонаукових, філософських, психологічних, педагогічних і спеціальних дослідженнях. На початку XXI ст. розвиток творчості фахівців із дизайну, зокрема в системі підвищення кваліфікації слід розглядати на основі компетентнісного підходу.

Досвід підвищення кваліфікації дизайнерів дав змогу обґрунтувати доцільність вибору таких загальнопедагогічних підходів до творчого розвитку на основі компетентнісного підходу: креативний, андрагогічний та особистісно орієнтований, що зумовлено ключовими поняттями нашого дослідження. Творчу індивідуальність фахівця з дизайну характеризує потреба в самореалізації. Важливою засадою є раціональне поєднання творчої свободи у професійній діяльності дизайнера з детермінацією конкретних вимог до призначення виробу.

2. На основі аналізу процесу професійної діяльності та підвищення кваліфікації фахівця з дизайну визначено організаційно-педагогічні умови його творчого розвитку:

- урахування загальних особливостей творчої діяльності та індивідуального професійного досвіду;

- використання компетентнісного підходу як засобу оптимізації творчих можливостей фахівця з дизайну під час підвищення кваліфікації;

- єдність творчої самореалізації, саморозвитку та самовдосконалення у спеціально створених центрах підвищення кваліфікації дизайнерів.

Між творчою фаховою та інженерно-технічною діяльністю дизайнерів є певні характерні відмінності. Творчість фахівців із дизайну за своєю сутністю інтегративна, мистецькі, науково-технічні, соціально-економічні аспекти у цьому процесі гармонійно поєднуються. Серед основних видів дизайнерської діяльності виділено творчу, виробничо-технічну, проектно-художню, а також виконання організаційно-творчих, управлінських і науково-методичних функцій відповідно до здобутої спеціалізації. Повноцінно творчість дизайнера реалізується за цілісною схемою у співпраці з різними спеціалістами, починаючи від розробки проекту до втілення його в життя, у виробництво.

Оскільки компетентність фахівця інтегрує змістовий (професійно-творчі знання), діяльнісний (професійно-творчі уміння та способи діяльності) та аксіологічний (наявність цінностей) аспекти, творчий розвиток дизайнера в процесі підвищення кваліфікації на основі компетентнісного підходу виконує низку загальних і спеціальних функцій, серед яких: адаптація до швидких змін у промисловості та ринку праці; диференціація навчання; добір змісту навчання; доступ до необхідної інформації; забезпечення балансу власної компетентності та сучасних вимог до професії; виконання сучасних вимог культури діяльності; компенсування недоліків попередніх рівнів освіти; мотивація і стимулювання творчості; оволодіння новими методами, способами дій; опора на знання і досвід слухачів; особистісно-діяльнісний підхід у навчанні; перекваліфікація фахівців суміжних спеціальностей; перспективне проектування; поєднання індивідуальної і колективної діяльності; самоконтроль і самооцінка.

Установлено, що в професійній діяльності дизайнера підвищення кваліфікації

суттєво залежить від його базової освіти. Інтегральна сутність професійної освіти дизайнера вимагає поєднання елементів мистецької та технічної спеціалізацій, що є одним із провідних завдань підвищення кваліфікації на сучасному етапі.

3. Загальні принципи побудови моделі базуються на основних принципах теорії навчання дорослих (самостійність, індивідуальність, системність, контекстність, елективність, усвідомленість навчання та ін.) та спеціальних принципах (єдність емоційно-чуттєвого і раціонального у створенні дизайнерського виробу, єдність теорії і практики у творчій діяльності дизайнера, наступність і органічна єдність вищої та післядипломної освіти дизайнера).

Модель творчого розвитку фахівця з дизайну під час підвищення кваліфікації визначена на основі таких вимог компетентнісного підходу: акцентування ролі принципу творчості для професійного розвитку фахівця з дизайну; інтегративний підхід до побудови моделі; неперервність творчого розвитку дизайнера; опертя на професійний досвід; прогностичний характер підвищення кваліфікації дизайнерів; урахування творчого рівня та потреб слухачів. Основними компонентами творчого розвитку фахівця з дизайну в процесі підвищення кваліфікації обрано: мотиваційний, змістовий, діяльнісний, аксіологічний. Критеріями сформованості творчого розвитку фахівця з дизайну на основі компетентнісного підходу в процесі підвищення кваліфікації були обрані загальні критерії творчого ставлення до професійної діяльності та творчого зростання, які доповнювалися конкретними критеріями: емоційна активність; оволодіння знаннями, уміннями і навичками, необхідними і достатніми для професійної діяльності; ініціативність; творчий інтерес; подолання інерції мислення; мотивація; оригінальність; самостійність; розвиток уяви тощо.

4. Експериментально перевірено ефективність розробленої методики підвищення кваліфікації фахівців із дизайну, провідна ідея якої полягає в тому, що зміст знань, якими має володіти дизайнер, поєднує наступні напрями: загальнотеоретичний, загально художній, професійно орієнтований, інженерно-технічний та технологічний, організаційно-технічний.

Одним із перспективних шляхів вирішення проблеми вважаємо створення центрів (курсів) підвищення кваліфікації дизайнерів, провідною діяльністю яких є організація, координація і методична підтримка усієї системи підвищення кваліфікації дизайнерів. Основним завданням підвищення кваліфікації є інтеграція технічних, мистецтвознавчих та інших галузевих вимог, характеристик фахового навчання у підготовку власне дизайнерську, яка має чітку структуру і спрямована на формування професійних знань та умінь дизайнера для вирішення конкретних виробничих проблем.

У дослідженні розроблено і введено в зміст підвищення кваліфікації спеціальний курс „Інноваційні тенденції сучасного дизайну”, у центрі уваги якого знаходяться питання посилення творчої спрямованості професійної діяльності, та розроблено й впроваджено тренінг „Творча діяльність у дизайні”. Розроблені авторські установчі та регламентуючі документи діяльності центру підвищення кваліфікації дизайнерів у структурі якого передбачено функціонування спеціалізованих курсів, де стало можливим поєднання теоретичних занять з практичною творчою діяльністю за допомогою найбільш ефективних форм

навчання – семінарів, майстер-класів, тренінгів.

У наслідок впровадження авторського підходу до підвищення кваліфікації дизайнерів спостерігається позитивна динаміка розвитку творчих можливостей слухачів курсів. Проведення експерименту довело ефективність методики розвитку творчості слухачів, основною метою якої було впровадження в процес підвищення кваліфікації психолого-педагогічних засобів розвитку самостійності, активності та цілеспрямованості.

Упровадження запропонованих організаційно-педагогічних умов і моделі творчого розвитку позитивно впливає на ефективність процесу підвищення кваліфікації, спрямовано на покращення мотивації слухачів до навчання, активізує їхню творчу самостійну роботу, а отже, курси забезпечують ґрунтовне професійне підвищення кваліфікації.

Здійснене дослідження, звісно, не вичерпує всіх аспектів проблеми творчого розвитку фахівця з дизайну на основі компетентнісного підходу. До подальших напрямів досліджень відносимо теоретичні та методологічні засади розвитку творчості фахівців із дизайну, науково-методичне обґрунтування систем підвищення кваліфікації дизайнерів з окремих спеціалізацій.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в провідних наукових виданнях з переліку ВАК України:

1. Швець О.А. Педагогічні умови адаптації фахівців з дизайну на початковому етапі професійної діяльності / О. А. Швець // Педагогіка і психологія професійної освіти – 2009. – № 5. – С. 208-213.

2. Швець О.А. Концептуальні засади творчого розвитку фахівця з дизайну у процесі підвищення кваліфікації / О. А. Швець // Наукові записки НПУ імені М. П. Драгоманова. – К., 2010. – Вип. 89. – С. 229-236.

3. Швець О.А. Особливості та функції підвищення кваліфікації дизайнерів в контексті творчого розвитку фахівця / О. А. Швець // Молодь і ринок : щоквартальний науково-педагогічний журнал. ДДПУ ім.Івана Франка. – Дрогобич : ДДПУ, 2010. – № 7 (78). – С. 137-140.

4. Швець О.А. Дослідження творчого розвитку фахівця з дизайну у процесі підвищення кваліфікації / О. А. Швець // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методи навчання у підготовці фахівців: Методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. праць. – випуск 27 / [редкол. : І. А. Зазюн (гол.) та ін.]. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма „Планер”, 2011. – С. 539-543.

5. Швець О.А. Особливості критеріїв творчого розвитку фахівця з дизайну / О. А. Швець // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. – Тернопіль, 2011. – № 2. – С. 88-93.

6. Швець О.А. Теоретичні засади моделювання творчого розвитку дизайнера на основі компетентнісного підходу / О. А. Швець // Педагогіка і психологія професійної освіти – 2011. – № 4. – С. 113-124.

Статті у журналах, збірниках наукових праць і збірників матеріалів конференцій:

7. Швець О.А. Формування просторового мислення студентів – завдання

предмета „Основи проектної графіки” / О. А. Швець // Науковий вісник Харківського художньо-промислового інституту. – Харків : ЦІТ ХХІІ, 2001. – Вип. 4. – С. 85.

8. *Швець О.А.* Базові підходи до формування структурних компонентів творчого розвитку фахівців з дизайну у процесі підвищення кваліфікації / О. А. Швець // Нові технології навчання : матеріали Міжнародн. конф. [„Духовно-моральне виховання і професіоналізація : виклики ХХІ ст.”]. – К., Вінниця, 2010. – № 66. – С. 139-145.

9. *Швець О.А.* Творчий розвиток фахівця з дизайну у процесі підвищення кваліфікації / О. А. Швець // Ціннісні орієнтації фахівця у контексті професійної підготовки: міждисциплінарний аспект : зб. наук. праць / за ред. І. М. Козловської та Т. Д. Якимович. – Львів : ФОП Корпан Б.І., 2011. – С. 55-56.

Методичні рекомендації та інші матеріали:

10. *Швець О.А.* Методичні вказівки з проектної графіки для студентів напряму „Мистецтво” 0202 спеціальності „Дизайн” 7.020210 : Рукописний шрифт / [уклад. О. А. Швець]. – Львів : УкрДЛТУ, 1995. – 62 с.

11. *Швець О.А.* Методичні вказівки з проектування для студентів напряму „Мистецтво” 0202 спеціальності „Дизайн” 7.020210 : Проектування меблів та обладнання в підприємствах громадського харчування / [уклад. О. А. Швець]. – Львів : УкрДЛТУ, 1998. – 36 с.

12. *Швець О.А.* Методичні вказівки з проектування для студентів напряму „Мистецтво” 0202 спеціальності „Дизайн” 7.020210 : Проектування меблів та обладнання у ванній кімнаті / [уклад. О. А. Швець]. – Львів : УкрДЛТУ, 2000. – 12 с.

13. *Швець О.А.* Конспект лекцій з навчальної дисципліни „Основи проектної графіки” / [уклад. О. А. Швець]. – Львів : РВВ НЛТУ України, 2007. – 52 с.

14. *Швець О.А.* Основи проектної графіки: програма навчальної дисципліни / [уклад. О. А. Швець]. – Львів : РВВ НЛТУ України, 2007. – 13 с.

15. *Швець О.А.* Навчальна програма з дисципліни „Макетування” / [уклад. : О. А. Швець, З. Ю. Макар]. – Львів : РВВ НЛТУ України, 2000. – 15 с.

16. *Швець О.А.* Навчальна програма з дисципліни „Основи архітектури” / [уклад. О. А. Швець]. – Львів : РВВ НЛТУ України, 2007. – 15 с.

17. *Швець О.А.* Інноваційні тенденції сучасного дизайну : робоча програма / О. А. Швець. – Львів : РВВ НЛТУ України, 2010. – 19 с.

18. *Швець О.А.* Творча діяльність у дизайні: програма тренінгу / О. А. Швець. – Львів : РВВ НЛТУ України, 2010. – 11 с.

АНОТАЦІЇ

Швець О.А. Творчий розвиток фахівця з дизайну на засадах компетентнісного підходу у процесі підвищення кваліфікації. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, МОН МС України, Вінниця, 2012.

У дисертації розглянуто можливості творчого розвитку фахівців з дизайну у процесі підвищення кваліфікації на основі компетентнісного підходу. Доведена

доцільність використання таких загальнопедагогічних підходів як креативний, компетентнісний, андрагогічний та особистісно орієнтований. Теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови творчого розвитку фахівця з дизайну в процесі підвищення кваліфікації: урахування загальних особливостей творчої діяльності та індивідуального професійного досвіду; використання компетентнісного підходу як засобу оптимізації творчих можливостей і потреб фахівця під час підвищення кваліфікації; єдність творчої самореалізації, саморозвитку та самовдосконалення у спеціально створених центрах підвищення кваліфікації. Розроблена модель творчого розвитку фахівця з дизайну під час підвищення кваліфікації, визначено принципи її побудови, компоненти, критерії, показники та рівні творчого розвитку дизайнера. Основними компонентами творчого розвитку фахівця з дизайну в процесі підвищення кваліфікації обрано: мотиваційний, змістовий, діяльнісний, аксіологічний. Запропоновано методiku творчого розвитку дизайнера. Доведено, що одним із перспективних шляхів вирішення проблеми є створення центрів підвищення кваліфікації дизайнерів, провідною діяльністю яких є організація, координація і методична підтримка усієї системи підвищення кваліфікації дизайнерів. Розроблено і введено в зміст підвищення кваліфікації спеціальний курс „Інноваційні тенденції сучасного дизайну” та тренінг „Творча діяльність у дизайні”.

Ключові слова: творчий розвиток, фахівець з дизайну, компетентнісний підхід, професійна компетентність, критерії, модель творчого розвитку.

Швец Е.А. Творческое развитие специалиста по дизайну на основе компетентностного подхода в процессе повышения квалификации. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Винницкий государственный педагогический университет имени Михаила Коцюбинского, МОН МС Украины, Винница, 2012.

Диссертация посвящена исследованию возможностей творческого развития специалистов по дизайну в процессе повышения квалификации на основе компетентностного подхода. Установлено, что для профессиональной деятельности дизайнера повышение квалификации существенно зависит от его базового образования. Научный анализ специфических особенностей работы дизайнера как одного из видов художественной деятельности показал, что дизайнерская деятельность синтезирует максимальное количество требований к объекту, соединяя утилитарное предназначение вещей, технологические возможности производства, общественно обусловленные запросы потребителя. Среди множества условий профессионального развития личности самыми главными названы склонности и способности к определенному виду деятельности, что обуславливает эффективное профессиональное обучение; удовлетворение и заинтересованность своей творческой деятельностью; общение с окружающими, которое способствует сотрудничеству.

Интегральная сущность профессионального образования дизайнера требует объединения элементов специализаций искусства и техники. Обоснована целесообразность использования таких общепедагогических

подходов, как: креативный, компетентностный, андрагогический и личностно ориентированный. Теоретически обоснованы организационно-педагогические условия творческого развития в процессе повышения квалификации: учет общих особенностей творческой деятельности; использование компетентностного подхода как средства оптимизации творческих возможностей и потребностей дизайнера во время повышения квалификации; единство творческой самореализации, саморазвития и самоусовершенствования в специально созданных центрах повышения квалификации дизайнеров.

Творческое развитие дизайнера в процессе повышения квалификации выполняет ряд общих и специальных функций, среди которых: адаптация к быстрым изменениям в промышленности; дифференциация и выбор содержания обучения; доступ к необходимой информации; обеспечение баланса своей личной компетентности и современных требований к профессии; выполнение современных требований культуры деятельности; компенсация недостатков предшествующих уровней образования; стимулирование творчества; овладение новыми методами, способами деятельности; переквалификация специалистов смежных специальностей; перспективное проектирование; совмещение индивидуальной и коллективной деятельности; самоконтроль и самооценка.

Определены общие и специальные принципы построения модели, базирующиеся на основных андрагогических принципах в теории обучения взрослых. Разработана модель творческого развития специалиста по дизайну во время повышения квалификации на основе таких требований компетентностного подхода: акцентирование роли принципа творчества для профессионального развития дизайнера, интегративный подход к построению модели; непрерывность творческого развития дизайнера; опора на профессиональный опыт и взаимообмен опытом; учет творческого уровня и потребностей слушателей, прогностический характер повышения квалификации дизайнеров. Основными компонентами творческого развития в процессе повышения квалификации дизайнера выбраны следующие: мотивационный, деятельностный, аксиологический. Критериями сформированности творческого развития дизайнера на основе компетентностного подхода были избраны общие критерии профессиональной деятельности и творческого роста, которые дополнялись конкретными критериями: эмоциональная активность; овладение знаниями, умениями и навыками, необходимыми и достаточными для профессиональной деятельности; инициативность; творческий интерес; преодоление инерции мышления; мотивация; оригинальность; перенос творческого умения в другие, новые ситуации; самостоятельность; развитие воображения и т.д. Обоснованы и экспериментально проверены педагогические условия эффективного использования модели.

Изложен поэтапный ход педагогического эксперимента, анализ результатов экспериментальной проверки подтвердил выдвинутую гипотезу исследования эффективности разработанной методики творческого развития дизайнера, главной идеей которой является положение, что содержание знаний, которыми должен обладать дизайнер должно отвечать следующим направлениям: общетеоретическому, общехудожественному, профессионально-

ориентированному, инженерно-техническому, технологическому и организационно-техническому. Разработан и введен в содержание повышения квалификации специальный интегрированный курс „Инновационные тенденции современного дизайна”, в центре внимания которого находятся вопросы усиления творческой направленности профессиональной деятельности, внедрен в практику тренинг „Творческая деятельность в дизайне”. Полагаем, что одним из перспективных путей решения проблемы может быть создание центров повышения квалификации дизайнеров, ведущей деятельностью которых является организация, координация и методическая поддержка всей системы повышения квалификации дизайнеров.

Ключевые слова: творческое развитие, специалист по дизайну, компетентностный подход, профессиональная компетентность, критерии, модель творческого развития.

Shvets' O.A. Creative development of Professional designers on the principles of competence approach in the process of advanced training. – Manuscript.

The thesis for earning the PHD degree, Specialty 13.00.04. – Theory and methodology of vocational education. – Vinnitsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsyubynskiy, The Ministry of Education and Science, Youth and Sport of Ukraine, Vinnitsia, 2012.

In thesis the possibility of creative development of professional designers in the process of advanced training are investigated. The researches were conducted in the context of competence approach, grounded on the conceptual principles of creative development of professional designers.

The author proves scientifically the advisability of using such educational approaches as creative, competence, andragogical and personally oriented. He also substantiates educational conditions of creative development of designers in the process of advanced training, taking into consideration peculiarities of creative abilities, unity of creative self-realization.

The model of creative development of professional designers in the process of advanced training is developed and the principles of its formation, its components, criteria, showings and levels of creative development of designers are defined. The author selected such basic components as stimulating, meaningful, activity and axiological. The methods of creative development of designers are also worked out in the thesis.

It is proved that one of the perspective ways of solution of the problem is creating centers of advanced training of professional designers, the principle activities of which are organization, coordination and methodical support of the whole system of advanced training of professional designers. Special course “Innovative tendencies of modern design” and training course “Creative activity” are worked out and entered in the contents.

Key words: creative development, professional designer, competence approach, professional competence, criteria, the model of creative development.

Підписано до друку 10.01.2012 р. Формат 60×90/16.
Папір друкарський. Гарнітура Times New Roman.
Друк різнографічний. Ум. друк. арк. 1,0. Ум. обл. арк. 0,9
Наклад 100 прим. Зам. № 578

Віддруковано з оригінал-макету замовника
У редакційно-видавничому відділ НЛТУ України
(Свідоцтво ДК №2062 від 17.01.2005 р.)
79057, м. Львів, вул. Ген. Чупринки, 103
(032) 233-96-35